

Natuurtoets Bornweg 4, Heino

*Inventarisatie en beoordeling in het kader van
natuurwetgeving en -beleid*

- definitief -

ecogroen advies

in opdracht van
Dhr. D. van Ittersum

Colofon

Titel Natuurtoets Bornweg 4, Heino

Subtitel Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Projectcode 14-160

Status definitief

Datum 4 februari 2015

Auteur(s) Ing. J.G. (Janneke) Lindenholz

Eindredactie Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Veldonderzoek Ing. M.G. (Mark) Hoksberg & ing. J.G. (Janneke) Lindenholz

Opdrachtgever Dhr. D. van Ittersum

ecogroen advies
is een onafhankelijk
advies- en ingenieursbureau
gespecialiseerd in
ecologisch onderzoek & natuurontwikkeling

Emmastraat 16, 8011 AG Zwolle

038 423 64 64

www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2014)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status:

Lindenholz J.G. (2014). Natuurtoets Bornweg 4, Heino. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 14-160, EcoGroen Advies BV, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek	1
1.2	Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet	1
2	Gebiedsbescherming	3
2.1	Natuurbeschermingswet	3
2.2	Ecologische hoofdstructuur	3
2.3	Overige natuurgebieden	3
2.4	Eindconclusies gebiedsbescherming	4
3	Flora- en faunawet	5
3.1	Onderzoeksmethode	5
3.2	Flora	6
3.3	Vleermuizen	6
3.4	Grondgebonden zoogdieren	7
3.5	Broedvogels	8
3.6	Amfibieën en vissen	9
3.7	Overige soortgroepen	10
3.8	Eindconclusies Flora- en faunawet	10
4	Geraadpleegde bronnen	11

Bijlagen

- 1 - Samenvatting natuurwetgeving
- 2 - Inventarisatiekaart Huismus
- 3 - Huisvesting Huismus

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling van dit onderzoek

In opdracht van dhr. D. van Ittersum heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen werkzaamheden op her erf van Bornweg 4 in Heino.

De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Het onderzoek is gebaseerd op twee dagbezoeken (12 en 13 mei 2014), vier nachtelijke vleermuisbezoeken (25 juni, 15 juli, 11 augustus en 18 september 2014) en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens.

Effectbeoordeling Beschermde gebieden

Er vinden geen werkzaamheden plaats in of met negatieve effecten op Natura 2000-gebieden, beschermde Natuurmonumenten, Ecologische Hoofdstructuur of natuur buiten de EHS. Het nemen van vervolgstappen is in deze situatie dan ook niet nodig in het kader van gebiedsgerichte natuurbescherming.

Effectbeoordeling Beschermde soorten

- In de hooiberg is een hangplek van Gewone grootoorvleermuis aangetroffen. Er zijn geen vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen in het plangebied. Bomen met potentiële vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen zijn niet aanwezig. Het plangebied wordt door enkele Gewone dwergvleermuizen gebruikt als foerageergebied;
- In twee van de stallen zijn tijdens de quickscan enkele uitwerpselen van Steenmarter aangetroffen. Tijdens de overige bezoeken zijn geen nieuwe uitwerpselen aangetroffen en zijn geen waarnemingen van de soort gedaan. Hoewel het dakbeschot (ruimte voor verblijfplaats) in de varkensstal niet inspecteerbaar is, wordt gezien de onderzoeksresultaten verwacht dat de keutels afkomstig zijn van een incidentele bezoeker en er geen vaste verblijfplaats aanwezig is. Vaste verblijfplaatsen van overige zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren zijn niet in het plangebied aangetoond of te verwachten. In het gehele plangebied zijn wel vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, zoogdiersoorten te verwachten;
- In het plangebied zijn drie territoria van Huismus aangetroffen. Van Steenuil en Kerkuil is beide eenmaal een juveniel exemplaar waargenomen. Van deze uilensoorten zijn geen vaste verblijfplaatsen vastgesteld. Ook zijn geen nestplaatsen van andere jaarrond beschermde soorten aangetroffen of te verwachten. Verder zijn diverse algemene broedvogels van bebouwing en tuinen aangetroffen of te verwachten;
- Overwintering van enkele laag beschermde amfibieën is in het plangebied te verwachten;
- In het plangebied zijn geen (vaste verblijfplaatsen van) reptielen, beschermde planten, vissen, ongewervelden en weekdieren aangetoond of te verwachten.

Eindconclusies en aanbevelingen

- In de te slopen gebouwen zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. In de te behouden hooiberg is wel een hangplek van Gewone grootoorvleermuizen aanwezig, deze blijft behouden. Het is in deze situatie niet nodig in het kader van de Flora- en faunawet vervolgstappen voor vleermuizen te nemen;
- In de te slopen bebouwing zijn drie jaarrond beschermde nestplaatsen van Huismus aangetroffen. Voor het verwijderen van dergelijke nestplaatsen is een ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk;
- Voor de waargenomen Steenuil en Kerkuil is het in de huidige situatie niet nodig vervolgstappen te nemen. Hiervan kan op termijn (als de stallen niet binnenkort worden verwijderd) wel sprake zijn;

- Voor alle vogels geldt dat werkzaamheden die in gebruik zijnde broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen altijd voorkomen dienen te worden. Het ontzien van broedvogels is voor de meeste soorten mogelijk door de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart en na half juli. Hierbij in acht te nemen dat een soort als Houtduif tot half november kan broeden;
- Bij de beoogde plannen verdwijnen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën. Voor deze tabel 1-soorten geldt in geval van ruimtelijke ontwikkelingen automatisch vrijstelling van de ontheffingsplicht.

1 Inleiding

1.1 AANLEIDING EN DOELSTELLING VAN DIT ONDERZOEK

In opdracht van dhr. D. van Ittersum heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen werkzaamheden op het erf van Bornweg 4 in Heino.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en het EHS-beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek vindt, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, een toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en gebiedsgerichte natuurbescherming. Een toelichting op de genoemde wetgeving is gegeven in bijlage I.

1.2 HUIDIGE SITUATIE EN VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN

Het plangebied betreft het erf van Bornweg 4 in het buitengebied van Heino en bestaat uit een woonhuis, hooiberg, schuren en verharding. De beoogde plannen bestaan uit het realiseren van twee extra woningen. Hiervoor worden alle schuren gesloopt. Het woonhuis en de hooiberg blijven behouden. Mogelijk wordt de (voormalige) hooiberg wel verplaatst. In het plangebied is geen permanent oppervlaktewater aanwezig. Wel ligt langs de Bornweg een smalle watervoerende sloot en ligt het erf op korte afstand van de Nieuwe Wetering.

1.3 ALGEMENE OPZET

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op twee dagbezoeken, nachtelijk vleermuisonderzoek, bekende verspreidingsgegevens (zie hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en ecologische principes. Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde gebieden (hoofdstuk 2) en soorten (hoofdstuk 3). Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. Indien aanvullend onderzoek nodig is, is dit ook aangegeven.

Figuur 1.1 De gele lijn geeft de te slopen bebouwing weer, de blauwe lijn de te behouden bebouwing (Bron kaartondergrond: Google earth).

2 Gebiedsbescherming

2.1 NATUURBESCHERMINGSWET

*In de **Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet)** is de bescherming van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000-gebieden) en Beschermde Natuurmonumenten ondergebracht. Bij ingrepen of activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden dient beoordeeld te worden of significant negatieve effecten kunnen optreden op de aangewezen waarden en instandhoudingsdoelen van deze gebieden.*

Het meest nabij gelegen Natura 2000-gebied is Rijntakken (deelgebied Uiterwaarden IJssel), gelegen op een afstand van circa vijf kilometer van het plangebied. Voor Rijntakken zijn instandhoudingsdoelen opgesteld voor acht habitattypen, elf habitatoorten, dertien broedvogelsoorten en 24 niet-broedvogelsoorten.

Gezien de aard van de boogde ontwikkelingen en de tussenliggende afstand, zijn geen negatieve effecten te verwachten op instandhoudingsdoelen van het genoemde en andere natuurgebieden beschermd onder de Natuurbeschermingswet. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet is in deze situatie dan ook niet nodig.

2.2 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

*De bescherming van de **Ecologische Hoofdstructuur (EHS)** is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen de groene contouren van de EHS geldt een 'nee, tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan is, tenzij er sprake is van het ontbreken van reële alternatieven en redenen bestaan van groot openbaar belang. Wanneer niet teruggevallen kan worden op het tenzij-gedeelte van het beschermingskader, zal aangetoond moeten worden dat de plannen de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet significant aantasten.*

Volgens de begrenzing van de EHS, zoals weergegeven in de digitale Atlas van Overijssel, ligt het plangebied in de directe omgeving van de EHS, zie figuur 2.1, volgende pagina. Aangezien geen werkzaamheden plaatsvinden in de EHS, is het nemen van vervolgstappen (zoals een nadere toetsing) in deze situatie niet nodig.

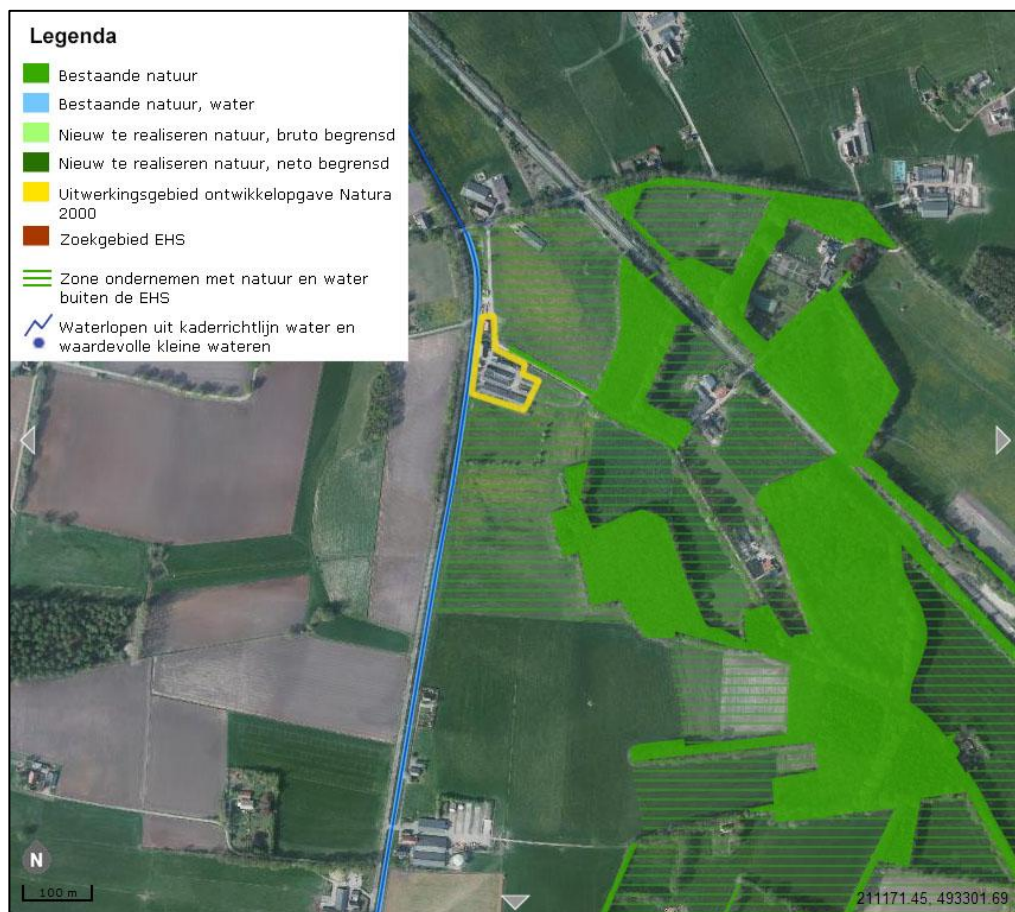
2.3 OVERIGE NATUURGEBIEDEN

Buiten de bescherming van de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur bevinden zich ook natuurgebieden beschermd middels provinciaal beleid, veelal beschreven in Omgevingsplannen of Streekplannen. In dit provinciale beleid is de bescherming van bijvoorbeeld ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied uitgewerkt.

Volgens de kaarten in de digitale Atlas van de Provincie Overijssel zijn er in en in de directe omgeving van het plangebied geen specifieke natuurwaarden buiten de EHS (bijvoorbeeld weidevogelbeheergebied en ganzengebied) aanwezig. Negatieve effecten op dergelijke gebieden zijn als gevolg van de beoogde maatregelen dan ook niet aan de orde.

2.4 EINDCONCLUSIES GEBIEDSBESCHERMING

Geconcludeerd wordt dat als gevolg van de beoogde werkzaamheden geen negatieve effecten ontstaan op de instandhoudingsdoelen die gelden binnen Natura 2000-gebied Rijntakken. Daarnaast zijn geen negatieve effecten te verwachten op de Ecologische Hoofdstructuur en natuurwaarden buiten de EHS.

Figuur 2.1 De gele lijn geeft de ligging van het plangebied ten opzichte van de EHS weer (Bron kaartondergrond: Overijssel 2013).

3

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) verplicht om bij ruimtelijke ingrepen of andere nieuwe activiteiten, na te gaan of er negatieve effecten kunnen optreden op exemplaren of het leefgebied van beschermde plant- en diersoorten. Optredende negatieve effecten dienen zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd te worden. Voor schade aan zwaar beschermde soorten kan het noodzakelijk zijn om een ontheffing aan te vragen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van het Ministerie van Economische Zaken en bovendien compensatie te realiseren voor verlies van leefgebied of groei- of verblijfplaatsen.

3.1 ONDERZOEKSMETHODE

Voorliggende ecologische beoordeling is voor een belangrijk deel gebaseerd op twee dagbezoeken (quickscan en huismussenonderzoek) en vier nachtelijke (vleermuis)onderzoeken.

Quickscan

Tijdens het dagbezoek voor de quickscan (12 mei 2014) is het gehele plangebied door één persoon onderzocht en is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaar beschermde soorten (Ff-wet tabel 2 en 3) en aan bedreigde (Rode Lijst) soorten. Speciale aandacht is daarbij uitgegaan naar de soortgroepen zoogdieren en broedvogels. Relevante soorten uit overige soortgroepen zijn eveneens meegenomen.

Huismussenonderzoek

Omdat de bebouwing geschikt is als broedlocatie voor Huismus, is soortgericht onderzoek naar deze soort uitgevoerd. Dit onderzoek is uitgevoerd conform de inventarisatierichtlijnen voor Huismus zoals beschreven in de soortenstandaard (zie kader 3.1, volgende pagina) van de soort (RvO 2014a). Zo zijn twee dagbezoeken (12 en 13 mei 2014) uitgevoerd in de periode april-half mei, de meest optimale inventarisatieperiode van de soort. Tijdens deze bezoeken is het aantal broedgevallen vastgesteld.

Vleermuisonderzoek

Uit de quickscan bleek eveneens dat in de te slopen bebouwing potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn in de spouwmuren van de stallen. Het onderzoek naar vleermuizen heeft zich dan ook met name gericht op het vaststellen van (vaste) verblijfplaatsen. Conform het vleermuisprotocol en de soortenstandaarden voor vleermuizen (zie kader 3.1, volgende pagina) zijn in deze situatie vier nachtelijke bezoeken noodzakelijk. Voor verblijfplaatsen van vleermuizen gaat het om twee nachtelijke bezoeken in de periode juni - half juli gericht op kraamkolonies/ zomerverblijfplaatsen (uitgevoerd op 25 juni en 15 juli 2014) en twee nachtelijke bezoeken in augustus - september gericht op baltslocaties/paarverblijfplaatsen (uitgevoerd op 11 augustus en 18 september 2014).

Bij het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector. Met een batdetector zijn vrijwel alle vleermuissoorten op naam te brengen. Alle bezoeken zijn uitgevoerd door één persoon met

gunstige weersomstandigheden (droog, weinig wind en > 10 °C). Alle onderzoeken hebben plaatsgevonden rond de schemering, waarbij uit-/invliegende en langs vliegende exemplaren zijn vastgesteld.

Kader 3.1 Toelichting soortenstandaard en vleermuisprotocol

Soortenstandaard

Voor 23 (in de Flora- en faunawet) strikt beschermde soorten is door het voormalige Ministerie van EL&I en het huidige Ministerie van EZ een soortenstandaard opgesteld. In deze soortenstandaards staat ecologische informatie over de betreffende soort en zijn leefomgeving. Verder zijn de wettelijke regels en hun toepassingen opgenomen en wordt de wijze van onderzoek en de te nemen mitigerende maatregelen bij veel voorkomende activiteiten beschreven. Bij de beoordeling van ontheffingaanvragen kan de toetsende instantie (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) deze soortenstandaards als uitgangspunt nemen.

Vleermuisprotocol

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door het Ministerie van EZ en de Zoogdiervereniging. Vleermuisonderzoek blijft echter maatwerk en het protocol geldt daarom als richtsnoer en niet als plicht.

Bureauonderzoek

Naast veldonderzoek is gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens afkomstig van verspreidingsatlassen (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen) en overige databanken (onder andere waarneming.nl). Deze gegevens zijn in de hierna volgende beschrijvingen betrokken.

In de volgende paragrafen worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het plangebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden hierbij kort toegelicht.

3.2 FLORA

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen beschermde of bedreigde plantsoorten waargenomen. Deze worden hier op basis van de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens ook niet verwacht. In het plangebied zijn plantensoorten van vochtige en voedselrijke omstandigheden aangetroffen, waaronder: Hondsdraf, Gestreepte witbol, Grote brandnetel, Akkermelkdistel, Kruipe boterbloem, Gewone hoornbloem, Fluitenkruid en Zachte dravik. Daarnaast zijn diverse struiken en gecultiveerde planten aanwezig. Het nemen van vervolgstappen is in deze situatie voor flora niet aan de orde.

3.3 VLEERMUIZEN

Het leefgebied van de zwaar beschermde vleermuizen (Ff-wet tabel 3 en HR bijlage IV) bestaat uit (vaste) verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 3.2). In de navolgende tekst worden deze onderdelen ten opzichte van het plangebied nader besproken.

Vaste verblijfplaatsen

Tijdens de quickscan is vastgesteld dat in de te slopen bebouwing potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn in de spouwmuren van de stallen. Daarnaast zijn in de (te behouden)

hooiberg (verse en oude) keutels van de Gewone grootoorvleermuis aangetroffen. In het plangebied zijn geen bomen aangetroffen met ruimten (zoals holten en loszittende bast) die potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen.

Tijdens het nachtelijk onderzoek naar vleermuizen zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de te slopen gebouwen. In de hooiberg zijn alleen tijdens het bezoek op 18 september nieuwe verse keutels en prooiresten (vlindervleugels) van Gewone grootoorvleermuis aangetroffen. Tijdens geen van de bezoeken zijn hier exemplaren van de soort waargenomen. Naar verwachting betreft deze locatie een (niet beschermde) hangplek¹ waar prooien worden opgegeten en wordt deze niet als vaste verblijfplaats gebruikt. Omdat de hooiberg behouden blijft is in deze situatie het nemen van vervolgstappen (onthefing of aanvullende maatregelen) ten aanzien vleermuizen niet aan de orde. De sloop van de stallen en het eventueel verplaatsen van de hooiberg kan vanuit het oogpunt van vleermuizen zonder nadere voorwaarden worden uitgevoerd.

Vliegroutes en foerageergebieden

Tijdens de nachtelijke bezoeken zijn langs de randen van het plangebied enkele foeragerende Gewone dwergvleermuizen (max. vier exemplaren) en is één foeragerende Gewone grootoorvleermuis waargenomen. Daarnaast zijn Rosse vleermuizen (circa tien exemplaren) overvliegend waargenomen. Als gevolg van de beoogde werkzaamheden wordt geen schade verwacht aan (belangrijke) vliegroutes en (essentiële) foerageergebieden. Het plangebied blijft geschikt als foerageergebied, ook na uitvoering van de plannen. Daarnaast blijven rondom de locaties groenstructuren aanwezig, waardoor ook de geleidende elementen op eventuele vliegroutes intact blijven. Vervolgstappen ten aanzien van vliegroutes of foerageergebieden van vleermuizen zijn niet aan de orde.

Kader 3.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/ zomerverblijven, baltslocaties/ paarverblijven en winterverblijven.

Voor hun oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaats en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jaren lang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een *vliegroute*. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als *foerageergebied* voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

3.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Zwaar beschermde soorten

In twee van de stallen zijn tijdens de quickscan enkele uitwerpselen van de juridisch zwaar beschermde Steenmarter (Ff-wet tabel 2) aangetroffen. Tijdens de overige bezoeken zijn geen 'nieuwe' keutels aangetroffen en zijn ook geen waarnemingen van Steenmarter gedaan. In het dakbeschoot van de grote varkensstal is naar verwachting ruimte aanwezig waar een soort als Steenmarter een verblijfplaats kan hebben. Hoewel dit dakbeschoot niet geïnspecteerd kan worden,

¹ Gewone grootoorvleermuizen nemen grote prooien mee naar een hangplek om aldaar de prooi op te eten. Dergelijke hangplekken kunnen bestaan uit een boomtak of plafondbalk. Deze hangplekken zijn herkenbaar aan vleermuiskeutels en afgebeten vlindervleugels (RvO 2014b).

kan op basis van de onderzoeksresultaten geconcludeerd worden dat de keutels afkomstig zijn van een incidentele bezoeker en (momenteel) geen verblijfplaats van Steenmarter aanwezig is in het plangebied. Wanneer de stallen nog lange tijd blijven staan kan hiervan op termijn wel sprake zijn.

Sporen die duiden op de aanwezigheid van (vaste verblijfplaatsen van) overige zwaar beschermde zoogdieren zijn niet aangetroffen. Aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen en essentieel leefgebied van overige zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren wordt dan ook niet verwacht.

Laag beschermde soorten

In het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele laag beschermde (Ff-wet tabel 1) grondgebonden zoogdiersoorten zoals Egel, Mol, Bosmuis, Gewone bosspitsmuis, Rosse woelmuis en Huispitsmuis te verwachten. Bij de beoogde werkzaamheden zullen mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde grondgebonden zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat voor deze soorten een vrijstelling geldt van de verbodsartikelen van de Flora- en faunawet.

3.5 BROEDVOGELS

Aangezien dit onderzoek een quickscan betreft, is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Tijdens het veldonderzoek is met name gekeken naar de aanwezigheid van broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen (zie kader 3.3). Daarnaast is op basis van soortwaarnemingen, biotoopeisen, terreinkenmerken, expert judgment en bekende ecologische principes beoordeeld welke soorten aanwezig (kunnen) zijn.

Kader 3.3 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespiedief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus.

Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

In het plangebied zijn alleen jaarrond beschermde nestplaatsen van Huismus te verwachten. Andere jaarrond beschermde nestlocaties zijn niet aangetroffen en/of wegens het ontbreken van geschikt biotoop niet te verwachten in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de plannen. Wel zijn waarnemingen gedaan van Steenuil en Kerkuil. Onderstaand wordt nader ingegaan op de genoemde soorten.

Huisumus

De bebouwing is geschikt als nestplaats voor Huismus. Tijdens het soortgerichte huismusonderzoek zijn drie territoria van de soort aangetroffen in de te slopen bebouwing (zie bijlage 2). Daarnaast zijn bij het woonhuis op het ten noorden gelegen erf twee territoria vastgesteld.

Als gevolg van de beoogde sloop verdwijnt broedgelegenheid voor drie broedpaartjes van Huismus en is het nodig vervolgstappen te nemen. Voor deze soort is het nodig om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Daarnaast zijn mitigerende maatregelen noodzakelijk, zoals het aanbieden van vervangende nestruiimte en het slopen van de bebouwing buiten de broedtijd (begin september t/m eind februari). In bijlage 3 zijn enkele voorbeelden van vervangende voorzieningen uiteengezet.

Kerkuil en Steenuil

Van beide soorten is in het plangebied een juveniel exemplaar waargenomen. Tijdens het ochtendbezoek op 15 juli is een jonge Steenuil waargenomen op het dak van een van de kleine schuurtjes. Deze Steenuil was vermoedelijk afkomstig van een nabijgelegen nestlocatie. Er zijn in het plangebied zelf geen aanwijzingen (zoals braakballen, nesten) aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van een vaste verblijfplaats van Steenuil.

Op 18 september is tijdens het ochtendbezoek in één van de grote varkensschuren een waarneming gedaan van een jonge Kerkuil. Deze Kerkuil is afkomstig van een erf op circa twee kilometer afstand van het plangebied² en betreft vermoedelijk een nestverlater op zoek naar nieuw leefgebied. Van deze soort zijn in de varkensschuur circa 20 uilenballen aangetroffen. Naar verwachting gebruikt de soort sinds kort de stal als roestplaats en niet als vaste verblijfplaats.

Het nemen van vervolgstappen voor Steenuil en Kerkuil is in de huidige situatie niet nodig. Wanneer de stallen echter nog lange tijd blijven staan kan op termijn wel sprake zijn van de aanwezigheid van een vaste verblijfplaats van één of beide uilensoorten. Het nemen van vervolgstappen kan dan wel nodig zijn.

Overige broedvogels

In het plangebied en de directe omgeving ervan zijn diverse broedvogels van bebouwing en tuinen aangetroffen: Boerenzwaluw (RL gevoelig), Witte kwikstaart, Ringmus (RL gevoelig) en Spreeuw.

Als gevolg van de beoogde plannen zal ter plekke broedgelegenheid van broedvogels van bebouwing en tuinen verdwijnen. De gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten komt echter niet in gevaar, omdat in de omgeving van het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn en het plangebied op termijn weer geschikt wordt als broedgebied.

Om verstoring van broedvogels tijdens het broedseizoen te voorkomen, dient hiermee in het kader van de Flora- en faunawet rekening te worden gehouden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar en in het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Voor de meeste van de te verwachten soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Een soort als Houtduif kan echter tot half november broedend aangetroffen worden.

Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden.

3.6 AMFIBIEËN EN VISSSEN

Wegens het ontbreken van permanent oppervlaktewater in het plangebied zelf kan de aanwezigheid van (beschermd) vissen en voortplanting van amfibieën worden uitgesloten. Buiten het plangebied, in de Nieuwe Wetering is de middelhoog beschermde Kleine modderkruiper (Ff-wet tabel 2) aangetroffen. Daarnaast zijn in een nabijgelegen slootje de laag beschermde amfibieën Bastaardkikker en Kleine watersalamander (Ff-wet tabel 1) aangetroffen.

² Uit de gegevens van het vogeltrekstation blijkt dat dit exemplaar in het voorjaar van 2014 op het nest geringd is op circa twee kilometer afstand van het plangebied. Tijdens het veldbezoek op 18 september kon de ring worden afgelezen.

In het plangebied is onder opgeslagen goederen, strooisellaag en ruigte wel overwintering te verwachten van enkele laag beschermde amfibieën zoals Bruine kikker, Gewone pad en/ of Kleine watersalamander (alle Ff-wet tabel 1). Overwintering van zwaar beschermde amfibieën wordt gezien het ontbreken van geschikt voortplantingsbiotoop in de omgeving van het plangebied niet verwacht.

Effecten op overwinterende laag beschermde amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de overwinteringsperiode van amfibieën (half november - februari/maart). De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op het land.

3.7 OVERIGE SOORTGROEPEN

(Vaste verblijfplaatsen van) zwaar beschermde soorten uit de soortgroepen reptielen, ongewervelden en weekdieren zijn tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen en worden vanwege het ontbreken van geschikt biotoop ook niet verwacht in het plangebied. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet is in deze situatie voor deze soorten dan ook niet nodig.

3.8 EINDCONCLUSIES FLORA- EN FAUNAWET

In de te slopen gebouwen zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. In de te behouden hooiberg is wel een hangplek van Gewone grootvleermuizen aanwezig, deze blijft behouden. Het is in deze situatie niet nodig in het kader van de Flora- en faunawet vervolgstappen voor vleermuizen te nemen.

Als gevolg van de beoogde sloop verdwijnt broedgelegenheid voor drie broedpaartjes van Huismus en is het nodig vervolgstappen te nemen. Voor deze soort is het nodig om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Daarnaast zijn mitigerende maatregelen noodzakelijk, zoals het aanbieden van vervangende nesträume en het slopen van de bebouwing buiten de broedtijd (begin september t/m eind februari).

Voor de waargenomen Steenuil en Kerkuil is het in de huidige situatie niet nodig vervolgstappen te nemen. Hiervan kan op termijn (als de stallen niet binnenkort worden verwijderd) wel sprake zijn.

Verder dient bij de werkzaamheden rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels: schade aan broedvogels en hun nesten dient te worden voorkomen.

Voor de overige soortgroepen is het in deze situatie vanuit de Flora- en faunawet niet verplicht vervolgstappen te nemen.

4

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Bekker J.P., P. Twisk en A. Diepenbeek (2010). Veldgids Europese zoogdieren. Uitgegeven door de KNNV en VZZ.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Creemers R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. - Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Dienst Regelingen (2009). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Douma M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode (2011). De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m/ 2010. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Ministerie van I&M (2012). Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Drukkerij Ando, Den Haag.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2005). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2009). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.
- Provincie Overijssel (2009a). Omgevingsvisie Overijssel; Visie en uitvoeringsprogramma voor de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de provincie Overijssel. Mei 2009, Provincie Overijssel.
- Provincie Overijssel (2009b). Omgevingsverordening Overijssel 2009; Toelichting en bijlagen Omgevingsvisie Overijssel. Juli 2009, Provincie Overijssel.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2014a). Soortenstandaard Huismus - *Passer domesticus*. Ministerie van EZ, maart 2014.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2014b). Soortenstandaard Gewone grootoorvleermuis - *Plecotus auritus*. Ministerie van EZ, maart 2014.

Internet

- Ministerie van EZ. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).
- Provincie Overijssel (2013). Kaartmachine behorend bij de 'Atlas van Overijssel'. (http://gisopenbaar.overijssel.nl/viewer/app/atlasvanoverijssel_basis/v1).
- Ravon.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen).
- Telmee.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).
- Zoogdieratlas.nl (website met zoogdierwaarnemingen in Nederland).

Biilagen

Bijlage 1: Samenvatting natuurwetgeving

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken (EZ), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- Een aantal ongewervelden (onder andere *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing en beoordeling

Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren, zijn beschermde soorten aanwezig en is er sprake van overtreding van een verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet, dan dient u een ontheffingsaanvraag in te dienen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Rijksdienst voor ondernemend Nederland beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het

ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u in bepaalde gevallen alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd³. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EZ. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit en op mijn.rvo.nl.

³ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Bijlage 2: Inventarisatiekaart Huismus

Quickscan natuurtoets Bornweg 4, Heino

Huismus

LEGENDA

- Zichtwaarneming roepend mannetje Huismus

— Begrenzing plangebied

Ondergrond

Bijlage 3: Huisvesting Huismus

De achteruitgang van Huismus, waarvan de afgelopen decennia sprake was, lijkt te zijn gestopt. Hoewel het nog te vroeg is om te spreken van herstel, laat de soort in stedelijk gebied zelfs een lichte toename zien (http://www.vogelbescherming.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/q/ne_id/1063). Wat niet wegneemt dat het van belang blijft huisvesting en leefgebied voor de soort te creëren. Hieronder zijn de drie belangrijkste mogelijkheden beschreven om nestgelegenheid voor Huismus te creëren. Tevens is een beschrijving gegeven voor het stimuleren van de voedselvoorziening van Huismus.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Figuur 1: Mussendakpan (waveka.nl)

Vogelvide

De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. Het product kan worden aangebracht bij de onderste rij pannen op het dak, ter hoogte van de dakvoet. Simpel gezegd is het een prefab nestkast die over de gehele breedte van het dak kan worden aangebracht. De Vogelvide voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies zoals:

- past onder vrijwel alle soorten pannen en alle soorten pannendaken;
- waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- voorkomt dat vogels verder onder de pannen kruipen, zodat vervuiling wordt tegengegaan;
- duurzaam en eenvoudig, zowel in de professionele bouwwereld als door particulieren toe te passen.

Figuur 2: Vogelvide (vogelbescherming.nl)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van de Vogelbescherming (www.vogelbescherming.nl) en Monier (www.monier.nl).

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop, maar zijn ook eenvoudig zelf te (laten) maken. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdient de vogelvide de voorkeur. Nestkasten worden onder andere geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor nadere informatie: www.waveka.nl en www.vivara.nl

Stimuleren voedselvoorziening Huismus

Om ervoor te zorgen dat de omgeving een zo goed mogelijke voedselopbrengst voor Huismussen oplevert wordt geadviseerd om een zo soortenrijk mogelijke vegetatie te ontwikkelen. Elke plantensoort heeft een beperkte bloeitijd en trekt dan allerlei insecten. Als er gedurende langere tijd (Huisumus kan jongen hebben tussen begin april en half september) verschillende planten in bloei zijn zullen ook langere tijd allerlei insecten beschikbaar zijn. Daarnaast zijn struiken, heggen en klimop van belang om jaarrond beschutting te bieden.